

сті до законодавства Європейського Союзу; удосконалення методології бухгалтерського обліку для малих підприємств; підвищення рівня прозорості фінансової звітності суб'єктів господарювання України; поглиблення міжнародного співробітництва у сфері бухгалтерського обліку щодо ефективного запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності; удосконалення системи підготовки та перепідготовки кадрів з питань бухгалтерського обліку та фінансової звітності; покращення системи корпоративного управління.

1. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України №1629-IV від 18.03.2004 р.

2. Про затвердження заходів щодо реалізації пріоритетних напрямів розвитку корпоративного управління в акціонерних товариствах: Розпорядження Кабінету Міністрів України №25-р. від 18.01.2003 р.

3. Про план першочергових заходів у сфері інвестиційної діяльності: Указ Президента України №300 від 10.04.2006 р.

4. Розвиток теорії та методології обліку і аналізу в умовах трансформації суспільної свідомості / І.В.Жиглей, І.В.Замула, О.В.Олійник, М.М.Шигун; За заг. ред. Ф.Ф.Бутинця. – Житомир: ЖДТУ, 2008. – 319 с.

5. Развитие бухгалтерского учета и контроля в контексте европейской интеграции / Ф.Ф.Бутинец, М.Г.Чумаченко, В.М.Пархоменко, Ж.Шевич та ін. – Житомир - Краматорськ: ЧП "Рута", 2005. – 588 с.

6. Петрук О.М. Гармонізація національних систем бухгалтерського обліку. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 420 с

Отримано 07.10.2009

УДК 330.131.7

Т.В.ШТАЛЬ, канд. екон. наук, А.О.ГРЩЕНКО

Харківський державний університет харчування і торгівлі

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Досліджується розвиток теоретичних і методичних положень та практичний інструментарій оцінки фінансових ризиків, визначаються шляхи їхнього подолання, що дає можливість завчасно виявляти виникнення ситуацій, які загрожують фінансовій безпеці підприємства.

Исследуется развитие теоретических и методических положений и практический инструментальный оценки финансовых рисков, определяются пути их преодоления, что дает возможность заблаговременно выявлять возникновение ситуаций, угрожающих финансовой безопасности предприятия.

In article find development theoretical, methodical positions and practical toolkit of an estimation of financial risks and definition of ways of their overcoming that gives the chance to reveal beforehand occurrence of the situations menacing to financial safety of the enterprise.

Ключові слова: середовище, умови, фінансовий ризик, діяльність, ресурси, оцінка, методика, етапи, фінансова безпека.

Функціонування суб'єктів господарювання пов'язано з різкими змінами як зовнішнього, так і внутрішнього середовища, що зумовлює необхідність розробки нових підходів до оцінки ризиків в їх діяльності. Винятково важливою є ця проблема для України, економіка якої розвивалась в нестабільних економічних, політичних і соціальних умовах, швидких змінах законодавчої бази, високого рівня інфляції національної валюти на фоні доларизації економіки, низького рівня менеджменту як на мікро-, так і на макрорівні, кризи неплатежів, дефіциту і неефективного використання фінансових, техніко-технологічних, енергетичних та інших ресурсів.

Зростаюча невизначеність наявної ситуації потребує всебічного її комплексного вивчення з метою мінімізації негативного впливу всіх можливих ризиків, особливо ризиків фінансового характеру.

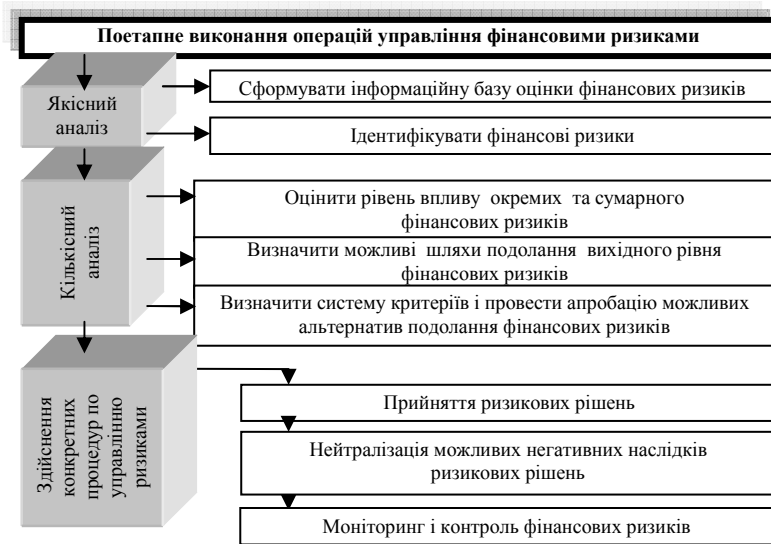
Концепція оцінки фінансових ризиків як самостійного елементу управління, що визначає необхідність створення фінансової системи, спрямованої на їх виявлення, ідентифікацію, оцінку і нейтралізацію для прийняття виражених фінансових рішень ще не одержала достатнього відображення у вітчизняній економічній літературі. Прикладні аспекти цієї концепції у більшості наукових джерел розглядаються зазвичай як складова загальної оцінки ризиків [1, 3, 5, 6].

Разом з тим, практика переконує в тому, що фінансові ризики у всіх формах і видах, безперечно, є важливим самостійним об'єктом управлінської діяльності, що потребує поглиблення теоретичних основ і розгляду практичних рекомендацій щодо їх оцінки. Це зумовлено роллю фінансових ризиків у розвитку суб'єктів підприємницької діяльності і формуванні їх кінцевих фінансових результатів та появою нових фінансових ризиків у зв'язку з виникненням нових фінансових технологій, використанням нових фінансових інструментів і інших інноваційних факторів [2].

Наявна економічна література характеризується неоднозначністю в трактуванні оцінки, особливостей і елементів фінансового ризику, розумінні його змісту, що пояснюється багатоаспектністю цього явища, недостатнім використанням у реальній економічній практиці й управлінській діяльності, увагою в існуючому господарському законодавстві [4].

Основною метою оцінки фінансових ризиків для подолання їх негативного впливу є виявлення рівня їх впливу на всі можливі втрати фінансових ресурсів, пов'язаних із джерелами виникнення: змінами купівельної спроможності грошей, непередбачених витрат і зростання витрат на виробництво і реалізацію, незабезпечення господарської діяльності необхідним фінансуванням, зниженням фінансової стійкості,

незбалансованої ліквідності та вкладенням капіталу. На наш погляд, заходи щодо оцінки та управління впливом фінансових ризиків можна навести в послідовності, показаній на рисунку.

Основні етапи виконання операцій управління фінансовими ризиками

Перший етап щодо оцінки ризиків потребує глибокого якісного аналізу. На цьому етапі проводиться збір інформаційних даних (залежно від специфіки проведення фінансових операцій і окремих напрямків фінансової діяльності) щодо динаміки змін внутрішніх і зовнішніх факторів (кон'юнктура фінансового ринку за сегментами, фінансовий стан контрагентів, фінансовий потенціал інвесторів, стан страхування ризиків та ін.) та перевіряється їх якість.

Ідентифікація ризиків проводиться шляхом:

- визначення факторів ризику, пов'язаних з фінансовою діяльністю суб'єкту господарювання в цілому;
- визначення і виключення впливу окремих систематичних ризиків (за умови відсутності на підприємстві окремих фінансових операцій, наприклад валютних, кредитних, депозитних та ін.);
- визначення специфічних фінансових ризиків, пов'язаних з окремими видами фінансових операцій підприємства;
- визначення можливих систематичних і несистематичних фінансових ризиків щодо майбутньої фінансової діяльності підприємства;

- визначення на основі ідентифікованих ризиків найбільш впливових.

На другому етапі проводиться кількісна оцінка з використанням певного методичного інструментарію, вибір якого зумовлюється видом фінансового ризику, повнотою і достовірністю вихідної інформаційної бази, за якої визначається ймовірність кожного ідентифікованого фінансового ризику. Це можуть бути економіко-статистичні, експертні, аналогові, матричні та інші методи.

Аналітичні дослідження оцінки можливих фінансових втрат (втрати можливого доходу, прибутку чи капіталу, пов'язаних з проведенням фінансових операцій) потребують використання технічного і програмного забезпечення, високої кваліфікації експертів, сучасних методик задля об'єктивної їх характеристики при настанні ризикового випадку та визначення загального ризику фінансової операції чи окремого виду фінансової діяльності.

Визначення можливих напрямків подолання вихідного рівня фінансових ризиків включає пошук шляхів диверсифікації, страхування ризиків та оцінки внутрішніх фінансових потенцій для їх хеджування.

Оскільки процес фінансової діяльності суб'єкта господарювання здійснюється в різноманітних площинах, вибір системи критеріїв прийняття ризикових рішень пов'язано з показником гранично допустимого рівня фінансових ризиків.

Оцінюючи вихідний рівень фінансових ризиків, можливості їх зменшення та встановлення гранично допустимого рівня, керівництво підприємства має дві альтернативи щодо прийняття рішення: організації діяльності за умови прийняття фінансового ризику та за умови його уникнення. Вибір альтернатив досить складний процес, який треба детально обґрунтувати, оскільки невірний вибір може спричинити певні загрози фінансовій безпеці суб'єкта господарювання. Тому наступним етапом управління фінансовими ризиками має бути вибір і реалізація методів нейтралізації їх негативних впливів.

Процес нейтралізації передбачає розробку і впровадження конкретних заходів щодо зменшення ймовірності виникнення окремих видів ризиків та пов'язаних з ними фінансових втрат з використанням як внутрішніх механізмів, так і зовнішнього їх страхування.

Заключним етапом є моніторинг фінансових ризиків, що включає в себе моніторинг факторів, які породжують фінансові ризики, реалізації заходів щодо нейтралізації можливих негативних наслідків фінансових ризиків та результатів проведення ризикових фінансових операцій та видів фінансової діяльності.

В процесі контролю фінансових ризиків на основі їх моніторингу

та аналізу з метою забезпечення фінансової безпеки можна виконувати коригування раніше прийнятих управлінських рішень.

Наведена нами методика оцінки фінансових ризиків підприємства в умовах нестабільної економіки країни дає можливість підприємству:

1. Зосередитися на зборі і виборі найбільш об'єктивних джерел інформації, що дають можливість оцінити виникнення фінансових ризиків підприємства як за видами діяльності, так і за окремими фінансовими операціями.

2. Вибрати найбільш раціональний шлях щодо реальних оцінок можливих фінансових ризиків.

3. Визначитись з етапами управління, які потребують деталізації щодо ризикових ситуацій з метою диверсифікації фінансових ризиків.

4. Завчасно виявляти і попереджувати можливості виникнення ситуацій, що загрожують фінансовій безпеці суб'єкта господарювання.

1. Балабанов И.Т. Риск-менеджмент. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 192 с.

2. Бланк И.А. Финансовый менеджмент. – К.: Эльга Ника - Центр, 2004. – 653 с.

3. Вітлінський В.В., Наконечний С.І. Ризик у менеджменті. – К.: ТОВ «Борисфен», 1996. – 336 с.

4. Власова Н.О., Дядюк М.А. Економічний ризик підприємств роздрібної торгівлі. – Харків: Харків. держ. ун-т харчування та торгівлі, 2004. – 141 с.

5. Фінансовий менеджмент / За ред. проф. Г.Г.Кірейцева. – М.: ЦУЛ, 2002. – 496 с.

6. Фінансовий менеджмент / За ред. проф. А.М.Поддєрьогіна. – К.: КНЕУ, 2005. – 535 с.

Отримано 07.09.2009

УДК 336.14

М.М. ЧЕРНОВСЬКА

Економіко-правничий інститут, м. Чернівці

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ В УКРАЇНІ

Розглядається становлення та розвиток місцевих фінансів України з моменту приєднання до європейських принципів і міжнародних стандартів організації фінансів місцевого самоврядування.

Рассматривается становление и развитие местных финансов Украины с момента присоединения к европейским принципам и международным стандартам организации финансов местного самоуправления.

In the article, becoming and development of local finances of Ukraine is examined from the moment of tacking to European principles and international standards of organization of finances of local self-government.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування, місцеві фінанси, Європейська Хартія місцевого самоврядування, фінансові ресурси, місцеві податки і збори, європейські стандарти місцевого самоврядування, адміністративно-територіальна одиниця.